

DE KONINGSTIJGER

(*Felis tigris*)

DOOR

J. HENDRIK VAN BALEN.

Bovenaan de verschillende katten, welke in onzen Indischen archipel voorkomen, staat de alom bekende en gevreesde Koningstijger, de geesel van vele streken in ons schoon Insulinde.

Wat de leeuw is in Afrika, is de Koningstijger in Indië, het grootste roofdier, de meest gevreesde der katten, even gevaarlijk voor den mensch als voor het dier. Gevaarlijk door zijne enorme kracht, vraatzucht en bloeddorst, gevaarlijk bovenal, omdat hij zich door het voortdringen der cultuur niet laat verjagen en de bevolkte streken volstrekt niet mijdt.

In de groep der dwars gestreepte katten komt den Koningstijger de eereplaats toe. Hij is een echte kat, zonder manen, met zeer duidelijk zichtbare dwarsstrepen op zijn huid; een prachtig dier, slanker en lichter dan de leeuw, maar vreeselijker dan deze.

De Koningstijger haalt, volgens BREHM, eene lengte van 2,6 tot 3 M., de hoogte van de schoft is 90 à 106 c.M., terwijl het gewicht van twee vrouwelijke exemplaren bedroeg 108.8 en 158.7, van twee mannelijke 163.3 en 172.4 K.G. Dr. HAGEN geeft van een op Sumatra gemeten tijger op: Lengte 2155 m.M., hoogte der voorpooten (zool-schouderblad) 910 mm., achterpooten 755., gewicht 231 »Zollpfund» en SCHLEGEL eene lengte van 4 voet 10 duim voor een niet zeer oud voorwerp van Java en 4 voet 4 duim voor een dito exemplaar van Sumatra.

De romp is langer en gestrekter dan bij den leeuw, de kop zonder de beharing is kort en glad en bij den tijger uit onzen »Oost» korter en gladder dan bij die van Bengalen, ook de staart is korter en dunner; hij eindigt niet, zooals bij de leeuwen, in een kwast. Het haar is aan de wangen tot een baard of kraag verlengd. Bij het wijfje, dat kleiner is dan het mannetje, is die baard korter. Bij het ras der Soenda-eilanden is, volgens SCHLEGEL, die halskraag minder duidelijk. De hoofdkleur is een fraai roodachtig geelbruin, hetwelk op de onderdeelen in wit of vuilwit overgaat. Van den rug loopen, bijna loodrecht naar den buik, zwarte strepen, die het duidelijkst zijn op den rug en de zijden. Op den schouder staan deze strepen zeer ijf, terwijl zij zich op de voorpooten geheel verliezen; op de achterpooten zijn zij duidelijk en loopen daar in schuinsche richting. Bij die uit Oost-Indië zijn de strepen op de achterdeelen menigvuldiger en vertoonen dikwerf op het midden een smal licht veld; op den staart vormen zij ringen. Op de borst loopen deze strepen in een hoek samen. Op de wangen en bij het oog ziet men kleine zwarte strepen en vlekken, terwijl een doorgaande zwarte band van de wangen beneden over den hals rondloopt. De mondhoek is zwart en ook de achterkant van het oog, maar het geheele bovenste gedeelte daarvan wordt door eene groote lichte vlek ingenomen. Het groote oog, dat een ronde pupil heeft, is geelachtig bruin. De haarborstels of snorren zijn wit.

Ofschoon er bij den Koningstijger afwijkingen in de kleur gevonden worden, is zij veel minder aan individueele afwijkingen onderhevig dan bij vele andere dieren en kattensoorten en zelfs stemmen de verschillende rassen zóózeer met elkander overeen, dat men geen nauwkeurige en standvastige verscheidenheden kan opgeven. Alleen bepaalt zich dit tot een lichtere of donkerder grondkleur.

De Koningstijger komt in onzen Indischen archipel alleen voor op Java en Sumatra. De Javanen noemen hem *matjanlimo*, *matjanlorek* of *makjan-loreng*; in het Maleisch heet hij *rimau*, *arimau* of *harimau*, in het Soendaneesch *meejong*.

»Overal waar de grond nog schaars is bebouwd,» zegt dr. v. HOËVELL, »op de bergen, in de vlakke, overal heeft hij zijne schuilplaats en zoekt hij zijn prooi. Sommige streken zijn door hare plaatselijke gesteldheid bovenal bij hem geliefd». Dat is b. v. het geval met Banton, Krawang, de Preanger-Regentschappen, Tegal en Banjoewangi. In het zuiden van Bantam is hij menigvuldig. Binnen het

jaar had men er vijftig dooden. In één dorp woonden acht weduwen, wier mannen door tijgers waren geveld. Daar werd dan ook, volgens LEENDERTZ, de premie, op het dooden van tijgers gesteld, tot f 100 verhoogd. Ook in de Preanger heeft de bevolking veel last van de tijgers. A. DE WILDE¹ verhaalt, dat hij in de Preanger tot vlak bij de bewoonde streken komt, somtijds in troepen van 5 à 6, ja, meer, rondtrekt, de rivier overzweemt en ieder aanvalt dien hij ontmoet. Zoo'n troep, die eens de rivier Mandièrie over gekomen was, haalde binnen een omtrek van twee uren, in één week tijd, behalve het andere, zes menschen weg. In 1862 was het aantal menschen door tijgers gedood op Java 148, in 1863 131. Reeds in 1820 trok het groote verlies aan menschenlevens zóó de aandacht, dat men er van sprak een maatschappij te stichten tot uitroeing van de tijgers. Bij besluit van 5 April 1854, No. 3, Stbld. No 22, werd de premie op het dooden van tijgers bepaald op f 22.—, later, zooals wij boven zagen, soms verhoogd en in sommige jaren wordt van f 2000 tot f 3000 aan premiën uitgekeerd. In welk aantal zij ook op Sumatra voorkomen, verhaalt ons BICKMORE. In een kleine gepalissadeerde sterkte in het Pasoema-gebied verhaalden de soldaten hem, dat zij de tijgers elken nacht rondom de versterking hoorden brullen en dat zij dikwijls tot op den heuvel kwamen en rondom de palissadeering slopen om te zien of zij er niet binnen konden komen. Aan den voet van dien heuvel was de geheele weg met sporen van tijgers bedekt.

Ook op de oostkust is hij zeer menigvuldig. In Serdang vond dr. HAGEN hem overal. Des morgens, na een lichten regen, waren op de wegen de sporen van tijgers met duizenden te zien en eens zelfs had hij het genoeg er des nachts een rondom zijne woning te hooren, die van 2 tot 4 uur zijn gebrul deed weergalmen, dat op »*Ha-oeb*» gelijkt.

In Midden-Sumatra zijn de tijgers zóó talrijk, dat zij een ware plaag zijn. SNELLEMAN zegt o. a. »Ze moge overdreven zijn, de bewering van de controleursvrouw op Lolo (tusschen Alahan Pandjang en Moeara Laboe), dat het zoo lastig was, iederen morgen op de banken in de voorgalerij het haar te vinden van de tijgers, die daar 's nachts sliepen, waar is het, dat de plaats en hare omstreken om het groot aantal tijgers bekend is en dat de keuken, die, zooals gebruikelijk is bij Indisch-Europeesche woningen, afzonderlijk op het erf stond,

¹ A. DE WILDE. De Preanger-Regentschappen op Java.

ten tijde van ons bezoek (Januari 1878) met een gang van traliwerk met de controleurswoning verbonden was, omdat de tijgers 's avonds over het erf liepen."

»Zoo zijn er nog enkele plaatsen in de Bovenlanden (sommige punten van den weg tusschen Lolo en Alahan Pandjang) die berucht zijn wegens het groot aantal tijgers dat er heet voor te komen, maar ook buurten waar men nooit van deze dieren hoort of waar men meent dat in het geheel geen tijgers voorkomen, zooals in de rimboe tusschen Soengei Aboe en Moeara Laboe. In de eerste komen de inlanders des avonds niet buiten de kampong zonder brandende fakels, in de laatste neemt men in 't geheel geen voorzorgen."

Omtrent de Lampongs vertelt ons ten slotte nog een Duitsch officier van het Indisch leger,¹ hoe hij, voor terreinopnemingen een tijd in de Lampongs zijnde, genoodzaakt was des nachts te slapen in een op hooge palen gebouwd platform, eensdeels om de uitwasingen van den moerassigen bodem, maar voornamelijk omdat het er wemelde van tijgers. »Er ging geen nacht voorbij dat ik niet meermalen door het ontzettend miauwen der tijgers uit den slaap werd gewekt. Door de aanwezigheid van menschen in deze wildernis aangelokt, zwierven zij onder ons rond. Somtijds werd het geweld daar beneden mij echter te erg zoodat ik mijn buks greep en er eens flink op los brandde. Dan hadden wij weer een poosje rust."

Volgens dr. HAGEN is hij voor den mensch slechts weinig gevaarlijk, daar hij zelfs voor den miserabelsten koelie vlucht *indien deze slechts rechtop gaat*. Hij heeft gedurende de vijf jaren, welke hij in Serdang doorbracht, waarbij hij dagelijks eenige uren in de wildernis en het woud was, slechts tweemaal een tijger ontmoet. De eerste keer was het een half dood, zeer gewond dier; de tweede keer was het een krachtige flinke tijger, op wien hij onverwachts stiet; maar het dier nam met zulk een snelheid de vlucht, ofschoon dr. HAGEN moederziel alleen was, dat hij hem niet eens een kogel kon nazenden. »Alleen menschen die zich *in gebukte houding* bevinden valt hij aan, zooals b.v. koelies, die op de tabaksvelden bezig zijn met wieden of die zich, om aan eene natuurlijke behoefte te voldoen, in het bosch begeven. Een rechtop gaand mensch is zoo goed als veilig voor hem, zelfs in den nacht. Op de oostkust is het verkeer onder de koelies des nachts veel grooter dan op den dag. De tijgers heb-

¹ E. VON BARFUS „Kriegsfarthen”.

ben daar derhalve een prachtige gelegenheid om hun slag te slaan, maar zelden hoort men van menschen die door tijgers overvallen zijn."

Dr. HAGEN zoekt de oorzaak van dit verschijnsel in de talrijkheid van het wild op de oostkust. Herten en wilde zwijnen komen daar in zóó groote menigte voor, dat het den tijgers nimmer aan voedsel ontbreekt.

De koningstijger is niet geheel een nachtdier. Reeds des avonds begint hij zijn strooptochten en trekt tot den morgen rond. Alleen als het volkomen dag is zal men hem zelden aantreffen; van daar dat reizigers, die natuurlijk meestal des daags reizen, hem zoo zelden te zien krijgen. Op plaatsen, waar de wilde dieren komen drinken of zout lekken, treft men hem veelvuldig aan. Hij legt zich daar gewoonlijk in hinderlaag of bekruipt zijn prooi. Zijne bewegingen zijn sierlijk, vlug, behendig en hij bezit veel volharding. Hij loopt snel, doorloopt afstanden van uren gaans in ongelooflijk korten tijd en zwemt uitstekend. Alleen klimt hij niet; van daar dat in vele streken van Sumatra, waar tijgers talrijk zijn, de inboorlingen hun woningen op palen bouwen, waarbij een lange ladder tot toegang dient. Zijne bekwaamheid in het springen schijnt wel eens wat overdreven te zijn; toch doet hij, volgens meting, sprongen van 5 M. lengte.

Weinige dieren zijn voor hem zeker. Behalve den olifant, den neushoorn, den buffel, den beer en den krokodil, is alles van zijne gading. In tijd van nood voedt hij zich met alles, hoe klein en nietig ook. Zoo vond SIMSON, naar BREHM verhaalt, de maag van een dooden tijger gevuld met sprinkhanen. In noordelijke streken moet hij, bij schaarschte van voedsel, op de muizenjacht gaan en kikvorschen versmaadt hij in die gevallen evenmin. Volgens SCHLEGEL maakt in sommige streken van Java de pauw zijn gewoon voedsel uit, terwijl hij op Sumatra, waar de pauw niet voorkomt, jacht maakt op diens plaatsvervanger, de Argusfasant. Daar deze vogels ook op zijne uitwerpselen azen, kan men dikwijls bij het aantreffen daarvan besluiten dat er tijgers in den omtrek zijn. Zijn geliefkoosd voedsel schijnt echter te bestaan uit herten en zwijnen, waarvan het vooral in onze Oost-Indische bezittingen wemelt. Dat men op Java daarvan overtuigd is, blijkt uit hetgeen LEENDERTZ verhaalt, n.l. dat men in Midden-Java niet te spoedig tot de verdelging der tijgers overgaat, omdat de ondervinding herhaaldelijk heeft geleerd, dat eene voor den landbouw hoogst schadelijke toeneming van wilde zwijnen het gevolg daarvan is.

MOHNIKE verhaalt nog, dat de tijger op Java zich dikwijls vergast aan het vleesch van schildpadden, welke door wilde honden op het land, bij hun terugkeer naar zee na het eierleggen, worden aangevallen en handig omgekeerd. Als de tijger nadert, vluchten de wilde honden en de tijger heeft het veld alleen.

Behalve met wild voedt de tijger zich ook, evenals de leeuw, gaarne met vee en het is met de brutale diefstallen daarvan dat men zijn spierkracht leert kennen. De verhalen, welke onder de inlanders omtrent de sterkte van den tijger in omloop zijn, zouden aan sterke overdrijving doen denken, indien zij niet door Europeanen bevestigd waren. Met één slag van zijn klauwen, zeggen zij, kan hij een ouden buffel de ruggegraat breken en het dier dood ter aarde werpen; met een jongen buffel in den bek sprint hij over paggers en sloten. Dr. HAGEN bevestigt dit, waar hij verhaalt, dat de tijger paarden en runderen in open stallen doodt en daarmede over acht voet hooge schuttingen springt, *zooals hij zelf gezien heeft*. Eens sprong een tijger, met een nog levend wild zwijn in den bek, van den oever over een Maleische boot (sampan) heen in het water; hij steelt de veulens en kalveren uit de weide; de honden haalt hij des nachts uit de galerij weg, waarbij hij niet zelden de houten borstwering van de dikte van een mans arm vernielt.

Men ziet dus dat de koningstijger in kracht en moed niet onderdoet voor den Afrikaanschen leeuw en op dezelfde wijze te werk gaat.

De koningstijger beloert en bekruipt zijn prooi evenals elke andere kat en grijpt hem met een sprong; een meer verwijderde prooi, welke hij niet kan bekruipen, tracht hij door groote sprongen te vangen; een vluchtend dier vervolgt hij even goed als de leeuw en als hij ze heeft ingehaald, tracht hij hen door slagen met zijne klauwen de achterpooten te verscheuren; ook poogt hij dieren, welke ver voor hem vluchten, langs een naderen weg vóór te komen.

Hij schijnt zijne prooi onmiddellijk met een hevigen slag te doden. Dr. HAGEN zegt; »Alle door tijgers gedoodde dieren, welke ik gezien heb, waren aan den kop gepakt en de wervelkolom was met één slag van de klauwen gebroken, meestal zonder dat daarbij uitwendig letsel was te bespeuren. Hieruit zou men mogen afleiden, ten spijt van alle vreeselijke verhalen, dat iemand, die op deze wijze sterft, nagenoeg zonder pijn het tijdelijke met het eeuwige verwisselt, daar dit vrij gelijk staat met den nek te breken.»

Dr. SNELLEMAN bevestigt dit in zekere mate, waar hij mededeelt hoe hij

te Alahan Pandjang (1517 M. hoog) op zekeren dag geroepen werd om de verwoestingen te zien, door een tijger aangericht. »Op eene grasvlakte, een half uur van de kampong, lagen zeven of acht koeien dood, behalve eenige onbeduidende schrammen, was geen der dieren gewond, een enkele slag van den breedten klauw had hen neergeveld.»

Na zijn prooi te hebben gedood, neemt de tijger die op en draagt of sleept die naar een veilige plaats in de wildernis. SANDERSON staat er als ooggetuige voor in, dat een tijger een os van 180 K.G. gewicht door allerlei struiken heen meer dan 300 pas *gedragen* heeft. Gewoonlijk eet hij opeens zooveel als hij slechts kan, men zegt ongeveer 30 K.G. en gaat dan drinken. Daarna neemt hij rust en slaapt lang.

Ofschoon BREHM zegt dat de tijger gewoonlijk aan het achtergedeelte van het lichaam van zijn slachtoffer begint, vind ik evenwel meermalen melding gemaakt van lichamen, waarbij hij begonnen was aan de borst, den buik en den schouder en nek, zoodat het mij voorkomt, dat hieromtrent geen vaste gewoonte heerscht.

BREHM onderscheidt de tijgers in *wilddooders*, *veeroovers en menscheneters* en zegt van de laatsten, dat het geloof, alsof de tijger die eenmaal menschevlesch heeft geproefd daaraan de voorkeur zou geven, volkomen ongegrond is. Volgens hem worden de zoogenaamde veeroovers menscheneters, als in zekeren tijd van het jaar het vee weggedreven is en zij daardoor gebrek aan voedsel krijgen. Daar zij als veeroovers meer met den mensch zijn vertrouwd geraakt, gaan zij er gemakkelijker toe over hem als prooi te kiezen.

Men zou geneigd zijn te vragen of de tijger, na het verdwijnen van het vee, waaruit hij gewoon was zijn maal te kiezen, dan niet eer het wild zou opzoeken, waarvan hij leefde vóór hij veeroover werd. Ik ben daarom geneigd evenmin over te hellen tot de meening van BREHM als tot die van anderen, dat een tijger *omdat* hij menschevlesch heeft geproefd *per se* een menscheneter wordt, maar geloof te mogen veronderstellen dat het menscheneten van tijgers in de meeste gevallen bij vergissing geschiedt en zeer goed te verklaren is.

In nagenoeg alle gevallen toch waarbij menschen een prooi van tijgers worden, doet zich de omstandigheid voor dat die menschen zich in *kruipende- zittende- of hurkende* houding bevonden. Het komt mij daarom voor dat de tijger zulke menschen op een afstand voor het een of ander dier aanziet. Wanneer hij daarna tot de overtuiging is gekomen hoe gemakkelijk die prooi te vermeesteren was, zal hij

dezelfde plaats opzoeken en allicht daar weder een met veldarbeid bezigen inlander, hetzij een wiedende koelie of een kruipende vrouw aantreffen. Hij vermeestert die gemakkelijk; zij bieden geen tegenstand, zooals een wild zwijn, dat hem soms in een gevecht leelijke wonden toebrengt en hij behoeft zich ook niet in te spannen, zooals bij het bemachtigen van een hert.

Hoe het ook zij, zoodra in zoo'n streek enkele menschen het slachtoffer van een tijger zijn geworden, spreekt men van een *menscheneter* en gewoonlijk maakt men dan spoedig jacht op hem om van hem verlost te worden.

Van de brutaliteit der tijgers in Serdang vertelt dr. HAGEN het volgende niet onvermakelijke staaltje. »Zeker planter liet des nachts in zijne galerij de wacht houden door een inlander, welke na eenige rondens zich in een luien stoel neerzette en zijn hond aan den stoel vastbond. Eens, toen hij ingeslapen was, sprong plotseling een tijger over de borstwering, acht voet boven den grond en greep den hond waarmede hij zich wilde verwijderen. Daar deze echter aan den stoel van zijn baas was vastgebonden, sleepte hij stoel en man over de halve galerij voort totdat de man er afgeslingerd werd, met zijn hoofd door de dunne atappen wand der woning vloog en bij zijn meester in de slaapkamer keek, terwijl zijn achterlijf nog daarbuiten was. Toen de doodelijk verschrikte heer zijn geweer had gevonden en er mede naar buiten snelde, was het touw stuk en de tijger met den hond er van door gegaan.»

»Een chineesche kok, die op een plantage in een klein atappen huisje naast de afzonderlijk staande keuken sliep, werd door een tijger weggehaald terwijl hij des nachts rustig sliep. De tijger had zich onder den wand doorgewerkt, hem uit zijn bed gehaald en weggedragen.»

Dr. HAGEN deelt ook het origineele bericht mede van een assistent van een tabaksplantage aan den administrateur, betreffende het weghalen van een chineeschen koelie door een tijger. Het luidt aldus:

»De koelie Lim Ah Cheek is, circa kwart voor zessen, 's morgens door een tijger weggehaald. De Maleiers Oelong, Kassip, ongeveer 30 koelies en ik zijn de sporen gevolgd, eerst met luid geschreeuw, waardoor de tijger waarschijnlijk eenige keeren verschrikt is en zijn buit verder heeft gesleept, daarna zachtjes zoodat de tijger ons tot ongeveer 15 pas liet naderen, waarop hij, den man in den steek latend, ontvluchtte. Oelong had een oude karabijn maar schoot niet. Daarna

hebben wij Lim Ah Cheek begraven. . . . . Buik en borst waren verscheurd; ook vonden wij op het spoor reeds een stuk der ingewanden. De arme kerel had reeds 17000 tabaksplantjes geplant en wilde heden morgen de gisteren geplante tabak toedekken, waarbij de tijger hem verraste."

Een ander geval verhaalt dezelfde schrijver van de onderneming Pattoembah in Deli. Een Klingaleesche koelie moest zich des nachts buiten de hut begeven voor eene noodzakelijke behoefte. Hij werd zekerheidshalve door een kameraad met een brandende fakkel begeleid maar des ondanks door een tijger weggesleept. Men vervolgde den roover terstond, doch kon in de nachtelijke duisternis niet veel uitrichten en den volgenden dag vond men niets meer dan het rampzalig overschot van den koelie, een handvol ingewanden.

Van een jacht op een menschenroover op Java verhaalt dr. MOHNIKE het volgende:

»Op een middag hielden dr. ENGELKEN en ik in de hut van onze prauw de siësta, toen wij door een vervaarlijk geschreeuw werden gewekt en van onze bedienden vernamen, dat weinige minuten geleden eene vrouw door een tijger gedood en door dit ondiër naar het woud was gesleept. Alle mannelijke bewoners der plaats verzamelden zich om den roover zijn prooi te ontwealdigen en verscheidene hoofden alsook mijn jager BODOK, waren reeds in onze kajuit, om ons te verzoeken aan de jacht deel te nemen.

BODOK en de hoofden verhaalden ons hoe, nu ongeveer een kwartier geleden, eenige vrouwen, die op het land werkzaam waren geweest, doodelijk verschrikt en geheel buiten adem waren komen aanloopen, met het bericht dat een harer, een zestienjarig meisje, door een tijger besprongen en naar het woud was gesleept.

Toen wij de plaats naderden, hadden zich alle mannelijke kampong-bewoners, oud en jong, bij ons aangesloten, zoodat wij nu ongeveer drie honderd koppen sterk waren. De meesten waren met lanssen, klewangs en krissen gewapend, enkele hadden ook geweren van oude constructie bij zich. Den gang van den tijger kon men, door de bloedsporen, over de rijstvelden tot aan den zoom van het woud, gemakkelijk volgen. Hier verdeelden wij onze Maleische volgelingen in drie afdeelingen, over welke ENGELKEN, BODOK en ik het bevel op ons namen. De middelste afdeeling, waarvan ik de aanvoerder was, zou de bloedsporen blijven volgen, de beide anderen zouden twee honderd passen rechts en links van ons, het woud binnen-

dringen; daardoor hoopten wij den tijger te omsingelen en hem de vlucht naar de open vlakke te beletten.

Zonder moeite drongen onze afdelingen het bosch in en toen wij ongeveer een kwart mijl hadden afgelegd, hoorden eenige Maleiers, die met mij aan de spits waren, zijn gebrom. ENGELKEN en BODOK werden hiervan verwittigd en zoo vormden wij weldra een kring van gevelde lanssen, die steeds kleiner werd en eindelijk den tijger geheel insloot. Toen ik hem eindelijk zag, was hij nog ongeveer zestig passen van mij verwijderd. Zijn voorklauw rustte op het lijk der jeugdige vrouw; zijn kop was naar die zijde gericht, waar zijne aanvallers hem het dichtst waren genaderd; met zijn staart geeselde hij zijne flanken en zijn gebrom was nu overgegaan in een gedempt brullen, waarbij hij nu en dan den kop naar den grond boog. Mooier schot zou ik wel nimmer op een tijger krijgen; zijne geheele zijde was nu goed zichtbaar en zonder mij te bedenken bracht ik het geweer in den aanslag en drukte af; ik had het geluk zijn lendenwervel en, zooals later bleek, ook zijn ruggegraat te treffen. Met een luid gehuil wendde hij den kop naar mij toe, doch was niet meer in staat de achterpooten te bewegen; een tweede schot van ENGELKEN trof zijn borst. Hij was evenwel nog niet dood; want toen de inlanders onder luid misbaar op hem indrongen om hem den genadestoot te geven, had hij, niettegenstaande de doodelijke wonden, nog genoegzame kracht om met een slag van zijn voorklauw een lansschacht te breken. Slechts weinige oogenblikken later werd hij op het lijk van zijn slachtoffer afgemaakt. De Maleische vrouw lag op haar buik met het aangezicht ter aarde. Haar lang zwart haar hing los en was geheel met bloed doortrokken; de linkerschouder, borst en bovenarm waren tot op de beenderen verscheurd en van alle vleeschdeelen beroofd. Op een draagbaar werd het lijk naar de kampong vervoerd, om daar te worden begraven en daarachter volgde het geheel doorboorde lichaam van haren moordenaar, dat met bijeengebonden pooten aan een zwaren boomtak hing. De vader en de beide broeders van het slachtoffer vervloekten en verwenschten, onder luid misbaar, alle tijgers en deden de plechtige gelofte, geen tijger voortaan met rust te zullen laten en op allen, die op hun weg traden, een bloedige wraak te zullen nemen."

Dr. HAGEN verhaalt eene ontmoeting met een tijger die wel vermelding verdient.

»Den 8sten of 9den November 1880 ontvingen wij des morgens

vijf uur bericht dat er in het naaste bosch een tijger lag te slapen. Wij waren natuurlijk vlug bij de hand en drongen met een gids voorop in de wildernis door. Het duurde niet lang of wij zagen, toen wij onhoorbaar nader slopen, de geelroode huid door het gras en de slingerplanten en eenige goed gerichte schoten bliezen hem, indien dit nog voorhanden geweest is, het levenslicht uit. Maar hoe verbaasd waren wij toen wij onze buit bekeken. De ruggewervels nabij de achterpooten waren totaal verbrijzeld, bijna tot aan het ruggemergkanaal. Bloed, flarden vleesch en beensplinters lagen overal rondom het dier, kortom onze schoten hadden een doodelijk gewond, stervend dier getroffen. Het is ons tot op den huidigen dag onbegrijpelijk gebleven welk dier in staat is een tijger zoo toetetakelen. Een olifant of een rhinoceros kon het niet gedaan hebben, daar de kampplaats in een zoo dicht bosch lag dat wij er ons op handen en voeten door hadden moeten werken; de aanwezigheid van zulke groote dieren was derhalve onmogelijk. Een wild zwijn, dat zich, wat moed en kracht betreft, dikwijls best met den tijger durft meten, kon het ook niet geweest zijn; want dan zouden de wonden aan den buik zijn toegebracht. Naar mijne meening konden deze wonden slechts door een beer of een anderen tijger zijn toegebracht en ik ben geneigd eer tot de laatste meening over te hellen, omdat de tijd (November) juist de paartijd der tijgers is. De doode tijger zou dan het offer geworden zijn van een tijger-duel."

»Bij het stroopen van dit dier vroeg de chineesche mandoer, die de jacht mede had gemaakt, als bijzondere belooning om den tweeden halswervel, daar deze een groot, krachtig geneesmiddel bevatte, waartegen wilde of kon hij niet zeggen. De snorharen van den tijger, gebrand en ingenomen, zijn in de oogen van alle inboorlingen instaat de mannelijke kracht te herstellen. En daar impotentie zeer veel voorkomt, moet men, als men een gedooden tijger prepareert en er inboorlingen bij zijn, goed oppassen dat zij hem de snorren niet uittrekken. Plaatst men bij een tot drogen opgehangen huid geen wachter, dan kan men er zeker van zijn dat na korten tijd alle snorbaren gestolen zijn. Ook de klauwen worden zeer begeerd; zij maken iemand kogelvrij en sterk.

Dit brengt ons vanzelf op de rol, welke de tijger speelt in het bijgeloof der inboorlingen.

Bij de Javanen bestaat n.l. algemeen het bijgeloof dat er menschen zijn, die de gedaante van een tijger kunnen aannemen; een zoodanig

wezen noemt men *matjan gadoengan*. Heeft iemand b.v. geen geultje in de bovenlip dan is hij een »tjigermensch». Sommige plaatsen zijn berucht om zulke tjigermenschen. Met de dessa Lamongan in Probolinggo is dit het geval. Volgens LEENDERTZ zal geen inlander het wagen daar den nacht door te brengen. Zelfs zal hem nachtverblijf geweigerd worden, daar de gastheer van de gedaanteverwisseling, wanneer deze plaats grijpt, zelf onbewust is.

»Niet altijd echter,» zegt LEENDERTZ, »is dit het geval. Er bestaan toch personen, wien de lycanthropie aangeboren is, die het vermogen tot metamorphose dus niet onbewust hebben, doch die dit bezitten door de wetenschap van zekere tooverformulieren. Deze draagt den algemeenen naam van *ngelmoe*, terwijl de tooverformulieren zelf *rapal* heeten. De *ngelmoe* nu door welker *rapal* men zich in een dier, bepaaldelijk in een tjiger, veranderen kan, wordt *ngelmoe gadoengan* genoemd; ook bij de Maleiers van Sumatra schrijft men aan enkele personen het vermogen toe zich in een tjiger te kunnen veranderen.

In de Bovenlanden der residentie Palembang ligt op de helling van den Dempo een kampong, welker bewoners uitsluitend tjigermenschen zijn; zij dalen in menschengedaante naar de vlakke af, bezoeken de passers en verkeerden met de bewoners der omliggende kampongs. Eenige hunner zijn zelfs met meisjes uit die kampongs gehuwd. Allerlei verhalen zijn daarover in omloop. Nu eens zag de jonggehuwde, terwijl zij zich slapende hield, hoe de man in den bruidsnacht de echtelijke sponde verliet, zich in een tjiger veranderde en naar het naburige woud op roof uitging; dan weder bemerkte eene sedert geruimen tijd gehuwde vrouw, wier man haar alle nachten verliet, dat hij eens na zoo'n nachtelijke escapade met een verbonden arm huiswaarts keerde. Terwijl hij sliep nam zij het verband weg om de wond nauwkeuriger te kunnen beschouwen en, tot haar grooten schrik, zag zij inplaats van een menschenarm een tjigerklauw.

Hetzelfde geloof bestaat ook in het landschap Korintji in de Djambische bovenlanden gelegen. Daar ligt de negari Banije-balingka; deze telt twee dorpen door de zoogenaande *Orang-tjindakoe* bewoond, van welke die van het eene dorp de gedaante van mensch of tjiger, die van het andere die van mensch of varken kunnen aannemen. Op zekere tijden van het jaar verlaten de *tjindakoe* hunne negari en sluipen in de gedaante van tigers door de bosschen, om zich naar de door de menschen bewoonde streken te begeven, voor ze op roof uitgaan. Komen zij aan eene groote rivier, die zij niet kunnen over-

zwemmen, dan veranderen zij zich in een mensch met een vracht op het hoofd, zoodat zij er uitzien als een reizend handelaar en vragen aan den een of anderen prauwenvoerder hen over te zetten. Aan de overzijde nemen zij de tijgergedaante weer aan en vervolgen hun weg. Als zij een dorp bereiken vertoonen zij zich weer als menschen, van wie zij alleen te onderscheiden zijn door het gemis van de geul in den bovenlip en vragen in een huis om nachtverblijf, ten einde, wanneer alles in diepe rust ligt, als tijgers op de slapenden aan te vallen en de harten der menschen te verslinden. Ook de veestapel is van hunne gading. De *tjindakoe*, die de gedaante van varkens kunnen aannemen, zijn niet zoo gevaarlijk, omdat zij alleen aan de veldgewassen nadeel toebrengen."

Als een uitvloeisel van het geloof aan de zielsverhuizing en daarmede het begrip van afstamming en verwantschap, wordt de tijger door de Javanen en Sumatranen vereerd en gaan zij er niet dan bij hooge noodzakelijkheid toe over dit dier te doodden. De Maleiers spreken steeds met zekeren eerbied van den tijger en zijn zelfs bevreesd hem bij zijn naam te noemen, maar betitelen hem eerbiedig met »*menek*» (voorouders), zoodat zij dan ook werkelijk gelooven tot hem in eene nauwe betrekking te staan. (Het is zonderling dat men dit zelfde »eerbied bewijzen» bij de Arabieren vindt, ten opzichte van den leeuw.) Als de Europeanen vallen zetten, nemen zij zelfs eenige maatregelen ten einde het dier te waarschuwen, om, als het gevangen is of het lokaas bemerkt, hem te overtuigen, dat de val niet door hen of met hunne toestemming is gezet. Bij de Menangkabousche Maleiers in de Padangsche Bovenlanden bestaat eveneens deze vrees om een tijger te doodden of hem leed te doen. Wanneer daar iemand door een tijger verscheurd is, hoort men niet zelden van het slachtoffer zeggen: »*antah ki salah*», d. w. z. »hij zal er zeker wel aanleiding toe gegeven hebben." Iets dergelijks ondervond SANDERSON in Eng. Indië. Toen een van ouds bekende, buitengewoon sluwe en reusachtig groote tijger, die veel vee had geroofd, door SANDERSON gedood was, zeiden de inboorlingen, die treurig om het lijk stonden: »Het spijt ons voor hem; hij heeft ons nooit eenig kwaad gedaan."

Behalve door de jacht, zooals MOHNIKE die verhaalt, maakt men den tijger onschadelijk door hem in vallen te vangen, wier samenstelling volkomen gelijk is aan die onzer oude muizenvallen met een geit of een hond als lokaas. »Indien men echter resultaten daarmede wil hebben», zegt dr. HAGEN, »moet men de val goed verbergen.

Gewoonlijk duurt het eenigen tijd voor de tijger zich laat snappen, soms echter loopt hij reeds terstond in de val. De Maleiers te Sedang zeiden dat hij een maand lang rondom de val sluipt voordat zijne vraatzucht zegeviert over zijne voorzichtigheid. Er is iets van aan; doch naar mijne meening is dit gemakkelijk te verklaren, daar aan de pas opgerichte val de reuk der menschen is, welke deze eerst na eenige weken verliest."

In het hiervoor verhaalde geval van het weghalen van den Klingaleschen koelie, werd ook een val opgericht om den tijger te vangen. »Gedurende eenige weken was elken morgen aan de tijgersporen rondom de val te zien dat de tijger er geweest was, maar, ondanks den vetten hond er in, liep hij niet in de val. Toen bemoeide een toovenaar der Battas zich er mede, die zich sterk maakte te bewerken dat de tijger in een der eerstvolgende nachten in de val zou loopen. Hij bespuwde de val overal en murmelde daarbij tooverspreuken en werkelijk, vijf dagen later kwam een koelie mij verrassen met het heuchlijke nieuws: »Heer, de val is toe, de menscheneter is gevangen!»

»Eenmaal in de val houdt de tijger zich buitengewoon rustig, op iedere kans om te ontkomen nauwlettend acht gevend. Men zou dan ook denken dat er geen tijger in was, indien de gesloten deur daar niet was als bewijs en ook door de wijze waarop honden zich gedragen. Grootte ulmerdoggen, welke wij medenamen, roken den tijger reeds op een afstand van bijna tweehonderd pas, ofschoon er van de val nog niets te zien was en begonnen zóó heftig te sidderen, dat hunne beenen hen niet meer konden dragen en zij na elk paar passen moesten gaan zitten. Als men de val nadert, dan bewijst een dof grimmig »Hoe!» dat de tijger eene vergeefsche poging heeft gedaan om zich op de naderenden te storten."

»Als curiositeit wil ik nog vermelden, dat in mijn vroegere woonplaats Tandjong Morawa, in Serdang, eens twee halfvolwassen tijgers te gelijk in de val kwamen. De ouden waren eenige weken te voren gevangen en de twee jongen, die waarschijnlijk nog niet ervaren genoeg waren om zelf te jagen, dwaalden nu steeds, onder voortdurend verschrikkelijk gebrul, om de val, die hen van hunne ouders had beroofd. Nadat de val weer in orde was gemaakt liepen zij te gelijk er in."

Een in een val gekomen tijger wordt daarin door een goed schot of door lanssteken afgemaakt. Is er water in de nabijheid dan wordt

de val gewoonlijk onder water gehouden tot de tijger verdrongen is. De huid blijft dan ongeschonden en op vertoon daarvan of van den kop ontvangt men de door het gouvernement uitgelooftde premie.

Vroeger bleven de meesten in leven om te dienen bij de tijgergevechten, welke aan de hoven der inlandsche vorsten werden gegeven. Bij deze gevechten vochten tijgers tegen buffels. Eene groote ruimte werd eenvoudig afgezet door met lanssen gewapende inboorlingen en in die ruimte hadden de gevechten plaats.

BARFUS schildert zoo'n gevecht, dat de bekende Javaansche schilder RADEN SALEH liet houden bij gelegenheid van een bezoek van den Soesoehoenan van Soerakarta, aldus:

»Nadat de lichamen der beide dieren (een panter en een buffel, die eerst hadden gevochten) weggesleept waren, werd de kooi met den door MÜLLER geschonken tijger in het strijdperk gebracht en de tweede buffel er in gelaten. De tijger wilde aanvankelijk zijn hok niet verlaten; toen men echter aangestoken voetzoekers naar hem wierp kwam hij er uit en liep eenige keeren de arena rond, door de geveldelanssen der speerdragers op eerbiedigen afstand gehouden. Het was een prachtig dier van ongewone grootte.

»Aanvankelijk scheen hij zich in het geheel niet om den buffel te bekommeren; toen deze echter met gebogen kop luid brullend op hem toevloog, week hij handig uit en zat met één sprong den stier op den nek, wien hij, ondanks de moeite welke deze deed om zijn vreeselijken ruiters af te werpen of hem met de hoornen te wonden, in korten tijd zóó toetakelde dat hij neerviel. De tijger stond daarop een oogenblik in de arena stil, toen vloog hij met geweldige sprongen op de tribune toe, sprong, over de tegen hem uitgestrekte speren, dicht naast ons midden onder de toeschouwers, waarvan hij er verscheidene nederwierp en verdween met groote sprongen in het naburige woud.»

De paartijd verschilt naar het klimaat van het land waar de tijger woont. Voor Sumatra geeft Dr. HAGEN November op. In het algemeen schijnt dit tijdperk te zijn drie maanden voor het begin der lente. Ruim 100 dagen na de paring brengt het wijfje gewoonlijk 2 à 3 jongen ter wereld, somtijds 4 en in enkele gevallen zelfs 5 à 6. Zij kiest voor kraambed de meest ontoegankelijke plaatsen in de wildernis en is zeer aan hare jongen gehecht. In de eerste weken verlaat zij ze dan ook hoogst zelden, slecht als honger of dorst haar kwelt; naarmate zij ouder worden laat zij ze langer alleen doch ver-

wijdert zich nooit ver van het nest, totdat de jongen den leeftijd hebben bereikt dat zij de moeder op de jacht kunnen volgen.

Bij de geboorte zijn de jongen half zoo groot als onze huiskat; zij zijn dan allerliefst en als men ze uit het nest neemt vóórdát zij een maand oud zijn hechten zij zich zeer aan hun meester of verzorger, volgen hem, volgens SANDERSON, overal, liggen onder zijn stoel en geven door een eigenaardig vroolijk gesnuif hun tevredenheid te kennen als hij ze liefkoost. Zoodra men hen met vleesch gaat voeden, willen zij nooit meer iets anders hebben en trekken voor den melkpot den neus op. »Het is mij voldoende gebleken, zegt SANDERSON, dat de meening, volgens welke zij door het gebruik van rauw vleesch verwilderden, ongegrond is. Waar is het, dat zij alleen bij het gebruik van zulk voedsel uitstekend gedijen; als zij het in voldoende hoeveelheid krijgen kan men zeer goed met hen omgaan. Als zij vier maanden oud zijn hebben zij reeds een vrij aanzienlijke grootte en kracht; men kan ze echter gerust nog veel langer laten rondloopen. Een paartje hield ik op deze wijze tot het 8 maanden oud was; zij speelden zeer lief met elkander, met de menschen en met een tammen beer. Volgens mijne ervaring zijn tamme tijgers, die op deze wijze opgevoed zijn, niet valsch en niet roofzuchtig; ook hebben zij geen aanvallen van wildheid, als zij maar rijkelijk gevoederd worden. Ik had er eens een van aanzienlijke grootte, die ik er aan gewend had in mijn slaapkamer te slapen. Nadat ik ingeslapen was, sprong hij niet zelden bij mij in bed, maar nam het mij nooit kwalijk als ik hem hiervoor stompte en hem er uit wierp.»

In den laatsten tijd is men ook begonnen tijgers te temmen en ze te gebruiken voor het verrichten van kunstjes in beestenspellen. Toch schijnt de tijger daarvoor minder geschikt te zijn; want terwijl gedresseerde leeuwen tegenwoordig volstrekt geen zeldzaamheid meer zijn, behooren gedresseerde koningstijgers tot de bijzonderheden. Waarschijnlijk ook zijn die, welke waarlijk gedresseerd zijn, jong uit het nest genomen.

Twello, Sept. 1902.